

The Susceptibility of Scientific and Didactic Societies to Information Literacy

Ghasem Ali Ehsanian

Master of Information Science and Knowledge Payame Noor University of Mashhad

تأثیر پذیری جوامع علمی و آموزشی از

رشد سواد اطلاعاتی

قاسم علی احسانیان^۱

کارشناس ارشد علم اطلاعات و دانش شناسی

دانشگاه پیام نورمرکز مشهد

abstract

Information Literacy is the ability to recognize the time information is required, ascertainment of the information required and the evaluation and effective usage of the information defined. Information Literacy which is the ability to access and use information in any form and in any format (including printed and electronic information) at the present time, has made dramatic changes in all aspects of human life, such as the field of information and communication. Production, transmission, distribution, conversion and use of information have increased enormously through new technologies. This issue can be a subject of consideration and discussion. Today, however, we see that in societies people are faced with difficulties even in accessing it. To overcome the problem, the practices of librarianship and informatics have had important roles. This paper reviews various aspects of information literacy as well as its applications in the society. It also intends to present the concept of Information Literacy and mention some of its most important roles in the society which influence the development of science. Considering the dominant framework of Iranian thought based on taking major steps to develop Information Literacy, its effective aspects in the Iranian society have also been studied.

چکیده

سواد اطلاعاتی توانایی تشخیص زمان نیاز به اطلاعات، یافتن اطلاعات مورد نیاز و ارزیابی و به کارگیری موثر اطلاعات تعریف شده است. سواد اطلاعاتی یعنی توانایی دسترسی و استفاده از اطلاعات به هر شکل و در هر قالب (اعم از چاپی و الکترونیکی) در زمان حاضر، دگرگونی‌های شگرفی در تمام جنبه‌های زندگی انسان‌ها، از جمله در حوزه اطلاعات و ارتباطات ایجاد کرده است. تولید، انتقال، توزیع، تبدیل و کاربرد اطلاعات به مدد فناوری‌های نوین افزایش فوق العاده‌ای یافته است. این موضوع قابل تأمل و بحث می‌باشد. ولی امروزه شاهد آن هستیم که در جوامع حتی برای دسترسی به آن مردم با مشکل روبرو هستند. برای فائق شدن بر این مشکل حرفه کتابداری و اطلاع رسانی نقش بسیار مؤثری داشته است در این مقاله ضمن بررسی ابعاد گوناگون سواد اطلاعاتی به کاربردهای مختلف آن در جامعه پرداخته شده است. و همچنین در صدد آن است تا ضمن ارائه مفهوم سواد اطلاعاتی، برخی از مهمترین نقش‌های آن را در جامعه که به طور آشکار و پنهان بر رشد توسعه علمی تأثیر گذار است برشمرده و ارائه شود. با توجه به تفکر قالب جامعه ایران مبنی بر اینکه در راه توسعه سواد اطلاعاتی باید گام‌های مثبتی برداشته شود، به جنبه‌های مؤثر آن در جامعه ایران نیز پرداخته شده است و اشاره‌ای دارد

واژگان کلیدی: سواد اطلاعاتی، دستیابی به اطلاعات، جامعه و

سواد اطلاعاتی، کاربرد سواد اطلاعاتی، آموزش سواد اطلاعاتی

¹. Gh_ehsanian@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۱۲/۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۲/۳/۶

مقدمه

گسترش علم اطلاع رسانی و فناوری اطلاعات، روش‌های تشخیص سواد دشوار تر شده است. در عصر انفجار اطلاعات توانایی دستیابی، بازیابی، و ارزیابی اطلاعات عامل تشخیص سواد به شمار می‌رود که داشتن این توانایی به سواد اطلاعاتی تعبیر می‌شود. در دنیای امروز یکی از مهارت‌های اساسی زیستن سواد است به طوری که هر اندازه از کمیت و کیفیت سواد افراد، کم و یا به میزان آن اضافه شود، به همان مقدار امکان زندگی و چگونگی بهره‌گیری و تأثیر از خدمات و مشارکت‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی مردم تغییر می‌کند. امروزه سواد الزاماً به معنی دانستن انبوهی از اطلاعات و دانش نیست. زیرا حافظه با وجود امکانات الکترونیکی مختلف ارزش و جایگاه خود را از دست داده است. دیگر کسی که اطلاعات زیادی را در مغز خود حفظ و دائماً روزآمد می‌کند با سواد و دانشمند به حساب نمی‌آید، بلکه با سواد کسی است که می‌داند چگونه و در کجا می‌توان اطلاعات را بدست آورد. بنابراین ضرورت تعریف دیگری از باسواد در عصر حاضر عمیقاً احساس می‌شود. (مومن زاده، ۱۳۸۸)

هر پژوهش فرایند مشخصی را دنبال می‌کند. این فرایند شامل مجموعه مراحل است که از یک نقطه آغاز و به یک نقطه مشخص منتهی می‌شود. مدل‌های گوناگونی برای فرایند پژوهش وجود دارد، که کم و بیش با هم شباهت دارند. پیشرفت فرایند پژوهش و رسیدن به موفقیت مستلزم داشتن دانش و مهارت خاصی است. آنچه که در تمام مراحل فرایند پژوهش دخیل است و اهمیت بسیار دارد شناسایی انواع نیازهای اطلاعاتی از سوی پژوهشگر، شناسایی انواع منابع اطلاعاتی مناسب، دسترسی مطلوب به این منابع، بهره‌گیری بهینه از آنها و نهایتاً دانش گسترده‌تری برای پیشبرد امر پژوهش می‌باشد. تسلط به سواد اطلاعاتی به معنای واقعی آن می‌تواند عوامل لازم برای توانمندسازی پژوهشگران و دسترسی به اطلاعات را در برنامه ریزی بهتر به منظور دنبال کردن

فرایند پژوهش برای هر مرحله از کار به وجود آورد. (فتاحی، ۱۳۸۳)

بنابه تعریف انجمن کتابداری آمریکا فرد با سواد اطلاعاتی باید بتواند در یابد که چه زمانی به اطلاعات نیاز است و توانایی مکان‌یابی، ارزیابی و استفاده کارآمد از اطلاعات مورد نیاز را داشته باشد. نهایت اینکه افراد با سواد اطلاعاتی کسانی هستند که آموخته‌اند چگونه یاد بگیرند. زیرا آنان می‌دانند که اطلاعات چگونه سازماندهی می‌شود چگونه می‌توان اطلاعات را یافت، و چگونه می‌توان به شیوه‌ای از اطلاعات استفاده کرد که دیگران نیز بتوانند از آنان بیاموزند. این فرد به دلیل آن که همواره می‌تواند اطلاعات مورد نیاز خود را در هر وظیفه یا تصمیمی بیابد، برای فراگیری مادام‌العمر مهیا است. تغییر و تحول سریع جهانی چهره تازه‌ای به زندگی انسان بخشیده است و شرایط جدیدی را به وجود آورده است. این شرایط بیانگر آن است که دیگر نمی‌توان به تصورات، شیوه‌های سنتی و راهبردهای از پیش تعیین شده برای مقابله با مشکلات حاصل از روند رشد علم و فناوری و تغییر در ابعاد مختلف زندگی تکیه کرد بلکه اکثر اندیشمندان از جمله والتر و واترز، به این نکته اشاره دارند که در چنین موقعیتی تنها جوامعی به حیات خود ادامه خواهند داد که افراد دائماً در حال یادگیری باشند و قابلیت سازگاری و رقابت‌پذیری خود را افزایش دهند. به این ترتیب ما به قرن‌ی قدم گذاشته ایم که صاحب نظران به دلیل ویژگی‌های خاص خود آن را عصر یادگیری یا دانش نامیده‌اند. در واقع یکی از ضروریات‌های یادگیری مادام‌العمر «تغییر» پدیده‌ها است. در جهان امروز، تغییر در ابعاد اجتماعی، اقتصادی، علمی و فناوری چنان بارز است که قبلاً هرگز تجربه نشده است. نکته‌ای که باید مورد تأکید قرار گیرد آن است که افراد باید قادر به سازگاری با تغییراتی باشند که در عین حال هم سریع است و هم فراگیر، تا هم قادر به ایجاد تغییر و تحول در خود باشند، هم به جامعه‌ای که در آن زندگی میکنند، کمک کنند. بنابراین بر اساس این فرآیند،

زمینه توسعه علمی جامعه در چشم انداز آینده مهیا می‌شود.

مفهوم سواد اطلاعاتی و با سواد اطلاعاتی:

نخستین بار در سال ۱۹۷۴ زورکوفسکی عبارت سواد اطلاعاتی را بکار برد. وی در طرح پیشنهادی خود به کمیسیون ملی علوم کتابداری و اطلاع رسانی (NCLIS) به تبیین اهداف دستیابی به سواد اطلاعاتی پرداخت. او کسی را دارای سواد اطلاعاتی می‌داند که برای استفاده از منابع اطلاعاتی آموزش دیده باشد و بتواند با استفاده از اطلاعات مسائل خود را حل کند (خالقی و سیامک، ۱۳۸۹)

سواد اطلاعاتی قابلیت است که فرد را در دسترس مفید و مؤثر به اطلاعات، ارزیابی انتقادی آن و استفاده دقیق و خلاق از اطلاعات به دست آمده به منظور رفع نیازهای اطلاعاتی خویش توانمند می‌سازد. و به بیانی دیگر، توانایی باز یابی و تفکر در باره اطلاعات و قدرت استفاده از اطلاعات به عنوان یکی از ضروریات کار، زندگی و برقراری ارتباط بین انسانها. توانایی مکان یابی اطلاعات مورد نیاز و تعیین بیشترین ربط و اعتبار برای حل مشکلات می‌باشد. بنابراین می‌توان این دو مفهوم را چنین تعریف کرد: سواد اطلاعاتی قدرت دسترسی مؤثر به اطلاعات با ارزش، آگاهی چگونگی سازماندهی دانش و اطلاعات روش‌های مختلف جستجو، توان تشخیص مشکل و شناخت مؤثر ترین اطلاعات برای رفع آن است. و با سواد اطلاعاتی کسی که آموخته باشد چگونه بیاموزد. (علیمرادی، ۱۳۸۷)

ویژگی‌های با سواد اطلاعاتی

سواد اطلاعاتی یکی از مشخصه‌های بارز جامعه اطلاعاتی است. سواد اطلاعاتی، توانایی یافتن، ارزیابی استفاده مؤثر اطلاعات مورد نیاز به کمک مهارت‌ها و به منظور یادگیری مداوم است. همان طوری که سازمانها و کشور در جستجوی افزایش سواد اطلاعاتی هستند، درک این نکته ضروری است که تکنولوژی فقط بخشی از راه حل است. سواد اطلاعاتی، یک نگرش و مهارت جدید

برای انجام وظایف در جامعه جدید به شمار می‌آید. فرد با سواد اطلاعاتی ارزش اطلاعات را تشخیص می‌دهد. و تمایل به یادگیری دارد. زمانی که برای حل مشکل، نیازمند اطلاعات است توانایی پیدا کردن و تحلیل آن را دارد، قادر است محتوای اطلاعاتی را با دید انتقادی ارزیابی کند. همچنین استفاده از محتوای اطلاعاتی را به درستی و با مهارت می‌تواند انجام دهد و از طرفی توانایی ایجاد محتوای کیفی را نیز دارد. بررسی‌ها بیانگر این نکته می‌باشد که سواد اطلاعاتی در بسیاری از افراد تحصیل کرده در سطح بسیار است. (صیامیان، ۱۳۸۳)

پس با توجه به استانداردهای نه گانه که توسط انجمن کتابداران آمریکا در خصوص سواد اطلاعاتی مشخص شده و نیز براساس رهنمودهای جدید بر همه کتابداران فرض است که با برنامه‌های بسیاری منسجم و آینده نگر به توسعه سواد اطلاعاتی در مراجعان بپردازد. امروزه کسانی از نظر اطلاعاتی با سواد خواهند بود که توانایی ودانش شناسایی، بازیابی و ارزیابی اطلاعات را دارا باشند. این مفهوم با خدمات اطلاع رسانی کتابداران و حتی مراجعان آنها پیوندی نزدیک دارد. وساله‌است که کتابداران تلاش می‌کنند با استفاده از انواع ابزار و فناوریها به طور مؤثر مفید، برنامه‌های آموزش استفاده از کتابخانه و منابع آن را مطابق با دانش موضوعی و حوزه تخصصی مراجعان عملی سازند. در کشورهای دیگر، از اواسط دهه ۱۹۸۰ کتابداران دانشگاهی با استفاده از ابزار فناوری اطلاعات، برنامه‌های آموزش استفاده کننده را با عنوان "سواد اطلاعاتی" به جای "سواد کتابخانه ای" ارائه کردند. (علیمرادی، ۱۳۸۷)

برای با سواد اطلاعاتی بودن فرد بایستی قادر باشد تشخیص دهد چه زمانی اطلاعات مورد نیاز است و قادر باشد اطلاعات را جایابی کند، ارزیابی کند و به طور مؤثری از اطلاعات مورد نیاز خود استفاده نماید. همچنین شخص با سواد اطلاعاتی شخصی است که: نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص می‌دهد.

آموزشی به سمت یادگیری مستقل و دانش - محور بیشتر احساس می‌شود. (مهراپی، ۱۳۸۸)

سواد اطلاعاتی و جامعه

بر اساس اعلام دفتر اطلاع رسانی مرکز پژوهش‌ها، دفتر مطالعات ارتباطات و فناوری‌های نوین این مرکز طی گزارشی با بیان این مطلب که نگرش به مفهوم "شهروند" در جهان کنونی تغییر کرده است، افزود: پیش از این شهروند کسی بود که باید یک سری خدمات اطلاعاتی به او ارائه می‌شد، اما اکنون شهروند را عامل موثر، آگاه و گزینشگری می‌دانند که می‌تواند نگرش و رویکرد خاص خود را نسبت به مسائل مختلف در پیش گرفته و آن را توسعه دهد و به موازات این تغییر نگرش است که آموزش مهارت‌های مربوط به افزایش اطلاعاتی روز به روز در مدارس و دانشگاه‌ها فراگیرتر می‌شود و بدینسان از این پس افراد به طیفی از سوادهای مختلف نیاز خواهند داشت تا بتوانند توانمندی و قابلیت خود را به صورت جمعی و فردی افزایش دهند و در جمع آوری اطلاعات مورد نیاز خود گزینش تر عمل کنند. در حال حاضر تفکر غالب بر این مبنا شکل گرفته است که اگر راه جستجوی اطلاعات را بلد باشیم یک باسواد اطلاعاتی به شمار می‌رویم در حالی که چشم انداز عمیق تری در این حوزه وجود دارد مبنی بر اینکه تبدیل شدن به کسی که تفکر انتقادی دارد و اینکه فرد بتواند رویکردهایی را که آموخته در جریان جستجو، سازماندهی و ارزیابی اطلاعات به کاربرد، تنها بخشی از ویژگی یک باسواد اطلاعاتی به شمار می‌رود و تغییر در نگرش و ذهنیت فرد و نحوه نگرش او به جهان پیرامون نیز یکی از دیگر ویژگی‌های آن است زیرا افزایش اطلاعاتی به همان میزان که به شیوه‌های عمل انسان مربوط می‌شود به شیوه‌های تفکر و نگرش او نیز ارتباط می‌یابد.

در بخش دیگری از این گزارش، مرکز پژوهش‌ها توسعه کامل قابلیت افراد از طریق افزایش اطلاعاتی در فرآیندهای آموزشی را عنصری حیاتی برای بقا در آینده دانست و افزود: آموزش افزایش اطلاعاتی در رابطه با

تشخیص می‌دهد که داشتن اطلاعات صحیح و کامل اساس تصمیم‌گیری خردمندانه است.

منابع بالقوه اطلاعات را مشخص می‌کند. راهبردهای جستجوی موفقیت آمیز را در خود بهبود می‌بخشد.

به منابع اطلاعات چه منابع مبتنی بر کامپیوتر و چه سایر فناوری‌ها دسترسی دارد.

اطلاعات را ارزشیابی می‌کند. اطلاعات را برای استفاده عملی از آن‌ها سازماندهی می‌کند.

اطلاعات جدید را به بدنه اطلاعات موجود می‌پیوندد. از اطلاعات در حل مساله و تفکر انتقادی استفاده می‌نماید.

برای با سواد اطلاعاتی استانداردهایی به شرح زیر تعریف شده است:

استاندارد ۱: قادر به تعریف نیاز اطلاعاتی خویش است.

استاندارد ۲: قادر به دستیابی موثر به اطلاعات مورد نیاز خود می‌باشد.

استاندارد ۳: قادر به ارزشیابی منتقدانه اطلاعات و منابع است و اطلاعات انتخاب شده را با دانش پایه و سیستم‌های ارزشی خود تلفیق می‌کند.

استاندارد ۴: به طور انفرادی یا در گروه از اطلاعات به منظور دستیابی به اهداف خاص، به طور موثر استفاده می‌کند.

استاندارد ۵: بسیاری از پیامدهای اجتماعی، قانونی و اقتصادی را در مورد دستیابی و استفاده قانونی و اخلاقی از اطلاعات می‌داند.

برای زندگی کردن در جامعه اطلاعاتی افراد نیازمند مجهز شدن به سواد اطلاعاتی می‌باشند و این ضرورت در محیط آموزش الکترونیکی به دلیل استفاده وسیع از ابزارهای فناوری اطلاعات و مواجه بودن افراد با سیل عظیم منابع اطلاعاتی و به دلیل معطوف بودن این شیوه

پیشرفته تری در دسترس جامعه قرار می گیرد. برای اطلاع از این تحولات و همگامی با آنها، باید به کسب توانایی لازم پرداخت. از آنجا که تک تک افراد به دلیل مشکلات مختلف (نداشتن انگیزه، وقت، عدم اطلاع از شیوه مناسب در یادگیری، عدم اطلاع از مهارتها و دانش مورد نیاز و ...) قادر نیستند خود به کسب این توانایی یعنی آموزش خود بپردازند، این وظیفه به نهادهایی واگذار شده است که دانش، تجربه و امکانات لازم برای آن را در اختیار دارند. از طرف دیگر بر اساس بحثهای انجام شده، سواد اطلاعاتی مجموعه‌ای از مهارتهای شناختی و کاربردی است، سواد اطلاعاتی کسب دانش در مورد فرایند یادگیری و فلسفه‌ای برای تفکر است. بنابراین مانند هر علم و مهارت دیگری باید آموزش داده شود. آموزش سواد اطلاعاتی مهم ترین راه برای انتقال مهارت لازم در استفاده از اطلاعات و توانمندسازی افراد جامعه برای زندگی در جامعه اطلاعاتی است. آموزش از آن جهت دارای اهمیت است که بر اساس هدفهای از پیش تعیین شده، برنامه مدون و شیوه مناسب انجام می گیرد و در مقایسه با شیوه آزمون و خطا، که برخی افراد برای کسب تجربه استفاده می کنند، بسیار اثربخش تر است. بدون آموزش، افراد انرژی و وقت زیادی را از دست می دهند، مساله ای که در جهان پرشتاب و رقابتی امروز جایی ندارد.

هدفهای آموزش سواد اطلاعاتی را می توان از تعریفهایی که در باره آن ارائه شد استنباط کرد. هدف کلی و غایی، توانمندسازی افراد برای دسترسی به اطلاعات و استفاده از آن است. در عین حال، به صورت خاص، آموزش سواد اطلاعاتی در پی تحقق هدفهای زیر است:

الف. اطمینان از این که افراد بتوانند به طور مستقل نیاز اطلاعاتی خود را تشخیص داده و مطرح کنند، به اطلاعات مورد نیاز دسترسی پیدا کنند، اطلاعات به دست آمده را ارزیابی و سپس استفاده کنند،

علوم و تکنولوژی‌ها نیز بسیار مهم است چرا که این حوزه‌ها کانون توسعه اجتماعی در عصر جریان‌های جهانی اطلاعات و ارتباطات راه دور هستند و درک موضوعات علمی و تکنیکی نیز صرفاً نباید محدود به کارشناسان و متخصصان باشد بلکه همه شهروندان باید قادر باشند مفاهیم اساسی و کاربرد آنها برای جامعه را درک کنند زیرا توسعه اجتماعی فقط با شهروندانی امکانپذیر است که در پیرامون علوم و تکنولوژی‌ها باسواد باشند. (علیمرادی، ۱۳۸۷)

بنابراین، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری در زمینه ارتقای سواد اطلاعاتی و آموزش این مهارت، امری مهم و ضرورتی اجتناب ناپذیر است. تجهیز دانشجویان به سواد اطلاعاتی دارای تأثیرات مثبتی بر ساختار آموزشی و پژوهشی و در نتیجه، بر بدنه اجرایی و مدیریتی (نهایت توسعه علمی) کشور می‌شود.

مؤسسه‌های آموزش عالی، با توجه به نقش غیر قابل انکارشان در فرایند تجهیز دانشجویان به مهارت‌های سواد اطلاعاتی، به وسیله فراهم ساختن عواملی متعدد، سعی در تسهیل این فرایند دارند؛ از جمله این عوامل، ارائه آموزش‌های مورد نیاز توسط اعضای هیئت علمی در جهت توانمند سازی دانشجویان در مهارت‌های سواد اطلاعاتی، گسترش خدمات، و امکانات فراهم آمده در کتابخانه‌های دانشگاهی، و تجهیز دانشگاه در بخش‌های مختلف آموزشی و پژوهشی به امکانات اطلاعات و ارتباطات است.

اهمیت آموزش سواد اطلاعاتی؟

آموزش همواره یکی از بهترین راه‌ها برای همگامی با تحولات و توانمندسازی افراد بوده است. جامعه امروز شاهد تحولات شگرفی در همه عرصه‌های زندگی است. رقابتهای تنگاتنگ میان کشورها و حتی میان افراد یک کشور، باعث شده تا افراد همواره ناچار باشند اطلاعات خود را روزآمد نگه دارند. از سوی دیگر محیط اطلاعاتی نیز همواره شاهد تحولات سریع و گسترده است، به شکلی که هر از چندگاه منابع جدیدتر یا پایگاههای

مشاهده نمودند، در حالی که سوادآموزی در برخی از کشورهای دیگر مهم تلقی نشد و در نتیجه پیشرفتی هم نداشت.

از سوی دیگر، همان گونه که پیش تر اشاره شد، محیط اطلاعاتی در مقایسه با قبل به طور قابل ملاحظه پیچیده شده است. نه تنها حجم فوق العاده اطلاعات در شکل های گوناگون، و نیز تعدد بسیار زیاد پایگاهها و نظامهای اطلاعاتی، بلکه عدم کنترل کیفیت اطلاعات، موجب بروز دشواریهای فراوان برای افراد شده است، به طوری که بخش عمده ای از جامعه، با وجود تلاش و صرف وقت فراوان، قادر نیستند به اطلاعات مورد نیاز خود دسترسی یابند. بدین ترتیب، نداشتن توان اطلاعاتی موجب از بین رفتن سرمایه ها شده، شکاف میان افراد و شکاف میان جوامع را افزایش می دهد و یک ضد ارزش محسوب می شود. برای پر کردن شکاف اطلاعاتی، فقط کافی نیست که به گردآوری منابع اطلاعاتی و فراهم ساختن دسترسی به آنها اقدام کنیم. مهم تر آن است که همه افراد به ویژه آنها که نقش اساسی در رشد جامعه دارند آموزش داده شوند تا بدانند که اطلاعات چیست، چه ارزشی در توسعه دارد، چگونه می توان آن را به دست آورد و به صورت مؤثر استفاده کرد. هر یک از افراد جامعه، در هر نظامی که فعالیت می کنند، اعم از صنعتی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی باید بیاموزند که اطلاعات، ماده اولیه فعالیتهاشان است. این امر در نظامهای آموزشی بیشتر قابل تشخیص است. (پریخ، ۱۳۸۶)

استفاده از استانداردهای سواد اطلاعاتی

سواد اطلاعاتی یادگیرندگان را قادر می سازد به شکلی نقادانه به محتوا بپردازند، خود - راهنما شوند، و بر یادگیری خود کنترل بیشتری داشته باشند. سواد اطلاعاتی نه تنها در باره مهارت های فناوری ارتباطات و اطلاعات و دسترسی است، بلکه فراتر از آن، به معنای داشتن دانش، مهارت، و وثوق در کار ثمر بخش با اطلاعات می باشد. باید سواد اطلاعاتی را بخشی از برنامه

ب. اطمینان از این که افراد بتوانند مهارتهای تفکر انتقادی و تحلیلی را در مورد استفاده از منابع اطلاعاتی بیاموزند،

ج. اطمینان از این که افراد بتوانند به جای استفاده از شیوه آزمون و خطا، روش های لازم برای کسب هر یک از مهارتها را بیاموزند،

د. اطمینان از این که افراد قادر باشند هر مرحله از فرایند نیازشناسی، جستجو، بازیابی، مکان یابی، ارزیابی، سازماندهی و ادغام اطلاعات را با دیدگاهی انتقادی مورد توجه قرار دهند، اطمینان از این که افراد از حقوق استفاده از اطلاعات آگاه باشند، آن را رعایت کنند و اجازه ندهند دیگران به آن بی توجه باشند،

و. اطمینان از این که افراد بتوانند به صورت خودفراگیر بیاموزند. (پریخ، ۱۳۸۶)

سواد اطلاعاتی، اطلاعات و واقعیتها

اکنون دسترسی به اطلاعات و استفاده مؤثر از آن برای تمام قشرهای جامعه به منزله یک اصل اساسی در زندگی اجتماعی و حرفه ای به شمار می رود. شعارهایی مانند "اطلاعات قدرت است" نه تنها اکنون بسیار بدیهی به نظر می رسد، بلکه بیشتر جوامع، اطلاعات را ماده اولیه تولید می دانند و برآنند تا با فراهم ساختن شرایط مطلوب، تک تک انسانها را در رسیدن به دانش و تحقق زندگی بهتر یاری کنند. با وجود آشکار بودن ارزش اطلاعات و نقش آن در توسعه، هنوز در برخی جوامع به این مهم پی نبرده اند و برای تولید، سازماندهی، اشاعه و دسترسی به آن اقدام لازم صورت نمی گیرد. این امر باعث شده تا فاصله اطلاعاتی (یا به اصطلاح امروز، شکاف دیجیتالی) عمیقی میان جوامع و حتی میان قشرهای مختلف یک کشور به وجود آید. این شکاف به نوبه خود، ضد توسعه تلقی می شود و بحرانهای جدی را به وجود می آورد. این امر درست مانند شکاف سواد آموزی میان جوامع در قرن بیستم و نقش آن در پیشرفت یا عقب ماندگی کشورها بود. برخی از کشورها برای آموزش سواد در سطح ملی اقدام کردند و نتایج مثبت آن را در زندگی

نیاز به آموزش در مورد پرسیدن سوالاتی دارند نظیر: به چه اطلاعاتی در شرکت نیاز داریم؟ به چه شکلی؟ چگونه می توانیم آن را کسب کنیم؟ و سپس سوالات بیشتری در ارتباط با اثر اطلاعات دریافتی بپرسند. بطور واضح اطلاعات کسب شده از هر کجا، هر شخص و در هر محیطی می تواند ظاهر شود. با توجه به اینکه این نوع سوالات برای سازمان های فعلی ضروری هستند چرا اولویت سواد اطلاعاتی به فن آوری اطلاعات و سواد رایانه ای در نظر گرفته نمی شود. بعضی از عوامل محدود کننده گسترش گرایش به سواد اطلاعاتی شامل خود واژه که بطور واضح مفهوم خودش را بیان نمی کند، نارسایی تعریف هایی که معمولاً^۳ به واژه نسبت داده می شود، حقیقت اینکه بحث اکثراً^۴ به مطالعات کتابخانه ای، حوزه محدود و نظم آموزشی محدود می شود، آشفتگی سواد اطلاعاتی با سواد فن آوری اطلاعات و رایانه و فقدان استدلال نظری که زیربنای بیشتر آثار می باشد. علیرغم این محدودیت ها اهمیت بالقوه سواد اطلاعاتی در تجارت، اخیراً در مقاله ای توسط ماخ بنام^۲ " رهنمودهای روش بکار گیری مفهوم در زمینه تجارت " تصریح گردیده است. ماخ پیشنهاد کرد که باید بر دانش و معنای آن برای تقویت ارزش مفهوم بویژه در ارتباط با نظریه^۱ سازمانهای فراگیری^۳ تأکید شود، تعریف های جدید سواد اطلاعاتی که ممکن است در زمینه تجارت مهم باشد بخوبی آموزش دهندگان اکنون از بررسی کیفی نحوه کاربرد اطلاعات توسط کارکنان حرفه ای فراهم می شود. بعنوان مثال: چاک^۳ اخیراً نشان داد که چگونه فرایندهای مهارت های اطلاعاتی بر روی یک ماهیت بازگشتی و چند مرحله ای در میان گروهی از شنوندگان داخلی تاثیر گذاشته شده است. سه گروه از افراد که احتمالاً^۴ علاقمند به تجربیات سواد اطلاعاتی در محیط کار هستند عبارتند از:

درسی در تمام سطوح آموزشی رسمی، و نیز آموزش غیر رسمی در انواع زمینه های یادگیری مادام العمر بدانیم و به ترویج آن بپردازیم. باید برای کسب سواد اطلاعاتی از سوی یادگیرندگان، به ارائه آن در برنامه های رسمی و غیر رسمی آموزشی پرداخت. حتی فراتر از آن، نباید به این چهار چوب محدود ماند و باید برای ترویج تجارب فرهنگی و فرصت های یادگیری در ارتباط با محیط اجتماعی، تاریخی، و فرهنگی تلاش کرد. برنامه ها باید بر مبنای نیاز کاربران و نیز به عنوان بخشی از یک چاقوب آموزشی ساختارمند ارائه شوند.

مهارت های سواد اطلاعاتی شاید مهمترین ابزاری باشند که علاوه بر تجهیز دانشجویان به ادامه تحصیل در مقاطع تکمیلیه آسانی آنها را به یاد گیرندگان مادام العمرهما با قدرست استدلال و تفکر انتقاد تبدیل کند. (قاسمی، ۱۳۸۳)

محیط کار و سواد اطلاعاتی

ایده سواد اطلاعاتی بطور گسترده بعنوان توانایی تشخیص نیازهای اطلاعاتی و شناسایی، ارزیابی و استفاده اطلاعات بصورت مؤثر که در ارتباط با رشد بخش های آموزشی در چند سال می باشد بیان شده است، در حالیکه در محیط کار کارفرماها و مدیران احتمالاً^۱ بیشتر در مورد نیاز به مهارت رایانه و فن آوری اطلاعات توجه نموده اند. به محض اینکه فن آوری اطلاعات یکپارچه و کاربر دوست می شود احتمالاً^۲ به سوالاتی در مورد اینکه افراد چگونه با هم در ارتباط متقابل بوده و کاربرد اطلاعاتی را که فن آوری در اختیار آنها قرار می دهد معطوف خواهد شد. در سازمانهایی که کاربران به کشمکش با فن آوری اطلاعات ادامه می دهند و نیاز سالانه برای تصمیم گیری ها، حل مشکلات، تحقیقات و پیشنهادات وجود دارد، کارمندان به توانایی رفتار با اطلاعاتی که به تنهایی بعنوان اهمیت اولیه می باشد نیاز دارند. دراکر^۱، در سال ۱۹۹۲ درباره نیاز سازمان ها به سواد اطلاعاتی بحث کرده است. او پیشنهاد کرد که شرکت ها

^۳. mutch
^۴. cheuk

آموزشی از جمله نظامهایی است که انتظار می رود به این مهم توجه کند. به خصوص در جوامع دانشگاهی و راه‌های استفاده از فناوری‌های اطلاعاتی

منتخبی (۱۳۹۱) در پژوهش‌های در حوزه سواد اطلاعاتی چنین نتیجه می‌گیرد که در میان ۴ مشخصه کاربرد پذیری (سودمندی، کارایی و اثر بخشی، قابلیت یادگیری و قابلیت خوشایند بودن) که در وب سایت کتابخانه دانشگاه تربیت مدرس مورد بررسی قرار داده است معیار کاربرد پذیری از نظر دانشجویان بیشترین تاثیر را در ارتقای سواد اطلاعاتی دارد (منتخبی ۱۳۹۱)

مزیت‌های سواد اطلاعاتی

با توجه به تحولات سریع محیط اطلاعاتی، نیاز به دانستن برخی مهارت‌ها ضروری است. چنانچه بپذیریم که تک تک افراد جامعه در رشد و سعادت آن نقش دارند، بنابراین می توان استدلال کرد که برای آن که هر یک از اعضای جامعه بتواند از اطلاعات در زندگی حرفه ای و شخصی خود بهره مند شود، کسب سواد اطلاعاتی یک نیاز اساسی برای همه است.

سواد اطلاعاتی برای دانش آموزان و دانشجویان،

شهروندان و کارکنان

هدف‌های آموزش و پرورش /تعلیم تربیت هرچند که به دو دسته آرمانی و آموزشی تقسیم می‌شوند، ولی در کل، اندیشه ساختن انسانها و گسترش دادن افق ذهنی آنها است تا به بینش و فرزاندگی و کمال نفس دست یابند. بدون تردید یکی از هدف‌های عمده آن " آموزش چگونه آموختن " است به مفهومی که فرد یاد بگیرد چگونه آموخته‌های خود را برای رفع مشکلات به کار برد. (عماد خراسانی، ۱۳۹۱)

امروزه دانش آموزان بیش از هر زمان دیگری در این عصر دیجیتال، به سواد اطلاعاتی نیاز دارند. بخصوص زمانی که اطلاعات همگانی و دسترسی به آن بی هیچ قید و بندی امکان پذیر شده است، نیاز دانش آموزان برای دستیابی به منابع معتبر، موثق و کارآمد به اندازه تعبیر و کاربرد یافته‌ها، اهمیت یافته است. مطمئناً از آنجا که

۱) مدیرانی که علاقمند به توانایی و پیشرفت حرفه ای اعضای نیروی انسانی جهت پاسخ به تغییرات می باشند.

۲) مدیران اطلاعاتی که علاقمند به تعلیم و آموزش ارباب و رجوع جهت کاربرد مؤثر خدمات اطلاعاتی سازمان هستند.

۳) مربیان و آموزش دهندگانی که خواهان آماده سازی فراگیران برای حرفه انتخابی اشان هستند. (Bruce, 1999)

سواد اطلاعاتی درباره توانایی افراد برای فعالیت بصورت مؤثر در یک جامعه اطلاعاتی می باشد. این درگیر تفکر انتقادی، آگاهی از اخلاق شخصی و حرفه ای، ارزیابی اطلاعات، نیازهای اطلاعاتی متصور، اطلاعات سازماندهی شده، ارتباط متقابل با اطلاعات شغلی و ایجاد کاربرد مؤثر اطلاعات در حل مشکلات، تصمیم گیری و تحقیق می باشد. آن فرآیندهایی است مبنی بر اطلاعاتی که بر ماهیت سازمانهای آموزشی و نیاز برای حمایت توسط زیر بنای فن آوری سازمان قاطعیت دارد.

ضرورت سواد اطلاعاتی در جامعه علمی

از آغاز تمدن بشری تا کنون، اطلاعات و استفاده از آن از مسائل مهم به شمار آمده است و حتی امروزه نیز اطلاعات، نوعی قدرت به شمار می رود. اطلاعات پدیده ای است که تصمیم گیری ما را تحت تاثیر قرار می دهد. وجود و تولید حجم زیادی از اطلاعات در زمینه‌های گوناگون، دوران کنونی را به عصر اطلاعات تبدیل کرده و پدیده ای بنام "انفجار اطلاعات" را بوجود آورده است. در محیط پیچیده کنونی، افراد با اطلاعات فراوانی روبرو هستند و برای تمییز دادن اطلاعات موثق از میان انبوه اطلاعات باید دارای مهارتهایی باشند. این مهارتها شامل شناسایی، دستیابی، مکان یابی و ارزیابی اطلاعات می باشد، که به مجموعه این مهارت‌ها سواد اطلاعاتی می گویند.

کشورها برای ایجاد و گسترش جامعه اطلاعاتی رقابت تنگاتنگی باهم دارند و به آموزش مهارتهای مربوط به سواد اطلاعاتی توجهی مضاعف نشان می دهند. نظام

طول دوران زندگی سازمند کرده‌اند، زیرا آنها می‌دانند چگونه آموزش ببینند.

محیط کار حاضر و آینده یک نوع کارمند جدید طلب می‌نمایند؛ مطالعه و توانایی حساسگری به تنهایی کافی نیستند. در محیط بازار جهانی، داده‌ها در یک تریلیونیم ثانیه و گیگابایت مخابره می‌شوند. سیل اطلاعات باید نظم گیرد، ارزیابی شود و کارکنان قادر باشند گردآوری نمایند، تجزیه نمایند و ارزیابی کنند. فقدان این مهارت‌ها در حال حاضر سالانه میلیونها دلار از نظر ارزش اقتصادی باعث کاهش تولید، حوادث و از نظر کیفی باعث تولید ناچیز می‌گردد. کارکنان باید سواد اطلاعاتی داشته باشند.

برای کارکنان منحصر به فرد، محیط کار یک محل بزرگ برای تغییر وابسته به تحول می‌شود، تعدیل سریع در تغییر محیط کاری به معنی تغییرات شغلی و دوره ای چند حالتی خواهد بود. تعهد اولیه برای آموزش به عنوان یک فرآیند نه به عنوان تولید نهایی و ایفای نقش سواد اطلاعاتی در این فرآیند می‌باشد که کارکنان را در دیدن این تغییرات بعنوان تحول نه به عنوان ضربه توانا می‌نماید. (میر محمدی، ۱۳۸۹)

نقش کتابداران و کتابخانه‌ها در توسعه سواد

اطلاعاتی

امروزه نقش کتابخانه‌ها به عنوان یکی از زیرساخت‌های جامعه اطلاعاتی و سیستم خودآموزی سواد اطلاعاتی پر رنگتر از گذشته شده است و دستیابی به جامعه اطلاعاتی فعال و موثر، بدون توجه به کتابخانه‌ها امکان پذیر نخواهد بود.

سالهاست که کتابداران تلاش می‌کنند با استفاده از انواع ابزارها و فن آوری‌ها بطور موثر و مفید، برنامه‌های آموزش استفاده از کتابخانه و منابع آن را مطابق با دانش موضوعی و حوزه تخصصی مراجعان عملی سازند. از اواسط دهه ۱۹۸۰ کتابداران دانشگاهی با استفاده از ابزارهای فن آوری اطلاعات، برنامه‌های آموزش استفاده

آموزش بر اساس استانداردها ارزیابی را ساده و تمایز میان موسسات را آشکار می‌نماید بزودی این امر عمومی و فراگیر خواهد شد. این موضوع از لحاظ نظری به پایه ای بودن دانش می‌پردازد. البته دانش استاندارد یک موضوع دیگر. برای به کارگیری استاندارد تعهد و فعالیت در سطح مدارس مورد نیاز است. به منظور رسیدن دانش آموزان به موفقیت‌های چشمگیر، فعالیت‌ها باید برنامه ریزی شده و بر اساس تحقیقات منتقل و ارزیابی شوند.

سواد اطلاعاتی - و برنامه‌های آموزشی منابع پایه که آنرا پرورش می‌دهد- اقدامات متقابل وابستگی به اطلاعات را ایجاد می‌نماید بوسیله تدریس رسمی، جایی که دانشجویان برای حصول به اطلاعات باید به استاد تکیه کنند، به این آموزش فعال نیاز دارد. دانشجویان کنترل بیشتری روی آموزششان دارند و استاد متخصص به صورت آزاد به همه چیز واقف است و نقش ایفا می‌نماید. هنوز استاد نقش مهمتری در تسهیل آموزش منابع پایه ای دارد که معمولا می‌تواند در قالب یک مقاله، یا فایل پاورپوینت باشد.

شهروندانی که از سواد اطلاعاتی استفاده می‌نمایند می‌دانند چطور از اطلاعات به منظور بهره بیشتر در کار و زندگی روزمره‌شان استفاده نمایند؛ اطلاعات سودمند را هنگامی که تصمیماتی می‌گیرند از قبیل کجا فعالیت‌های اقتصادی انجام دهند و چگونه انجام دهند تعیین می‌نمایند. آنها قادرند نوارهای خبری، سخنرانی‌های سیاسی را ارزیابی کنند و تشخیص دهند که چه وقتی آمارها کاربرد دارند؛ بنابراین آنها ممکن است تصمیم اطلاعاتی درستی اتخاذ نمایند. این شهروندان قدر ارزش قدرت اطلاعات را می‌دانند. آنها معتقدند به منظور نشان دان مشکلات و سوالات در زندگی و جوامعشان در اجتماع به اطلاعات نیازمندند. آنها می‌فهمند که اطلاعات به دانش نیاز دارد که مورد تحلیل قرار گرفته شود و مورد سوال واقع شده و در ساختار وجودی دانششان و تجربیات شان وجود داشته باشد. آنها آموزشگران را در

پیشرفته و صنعتی برنامه‌های دقیقی جهت استفاده بهینه از فناوریهای جدید دارند. مؤسسه‌های آموزش‌های باز و راه دور از این امکانات جهت آموزش افراد بیشتر در سطح ملی و بین‌المللی استفاده می‌کنند. در حال حاضر بسیاری از کشورهای توسعه یافته و بعضی کشورهای در حال توسعه اقدام به تشکیل دانشگاه‌های مجازی از طریق اینترنت کرده‌اند. آموزش‌های اینترنتی براساس دانشجویان این نوع دانشگاه‌ها به همان میزان که بحث و گفتگوی اینترنتی برای بسیاری از افراد به صورت عادت در آمده، عادی و رایج شده است دانشگاه‌های ایران نیز باید جهت آموزش افراد بیشتر جامعه از این امکانات استفاده کنند. دانشگاه پیام نور مقدمات اجرای دانشگاه مجازی را پیش بینی کرده که امید می‌رود در آینده نزدیک دانشجویانی را از این راه جذب نماید. دانشگاه پیام نور به عنوان تنها مرکز آموزش‌های نیمه حضوری و راه دور ایران تجربیات ارزنده‌ای را در این نوع آموزش‌ها دارد. تجربه آموزشی این دانشگاه نشان داده است که بجز تعداد اندکی که به راحتی حاضر به دست کشیدن از آموزش‌های سنتی و معلم محور نیستند، اکثریت دانشجویان به آموزش مستقل خود خو گرفتند و حاضر نیستند در کلاس‌های بعضاً ملال آور و خسته کننده وقت گذرانی کنند. گرچه کتاب به عنوان اصلی‌ترین رسانه آموزشی دانشجویان این دانشگاه است ولی امکانات استفاده از برنامه‌های آموزشی تلویزیونی نیز در بسیاری از دروس فراهم آمده است. تجربه این دانشگاه در آموزش‌های نیمه حضوری را می‌توان به عنوان الگویی برای آموزش‌های مستقل و گسترش سواد اطلاعاتی دانشجویان و محققان کشور به کار گرفت. لذا کتابداران و برنامه‌نویسان می‌توانند حد اکثر استفاده را از این نوع آموزش در طراحی برنامه‌های آموزشی رایانه‌ای نموده و شرایط آموزش لازم را برای مراجعه کنندگان به کتابخانه و طالبان افزایش سواد اطلاعاتی بنمایند. (شریف مقدم، ۱۳۸۳)

کنندگان را با عنوان "سواد اطلاعاتی" بجای "سواد کتابخانه‌ای" ارائه کردند. (علیمرادی، ۱۳۸۷)

سواد اطلاعاتی نوعی چشم انداز به امور مربوط به کتابخانه است که در قالب ساختار کتابخانه یا آموزش به استفاده کننده گان انجام می‌شود. با عنایت به اینکه اقشار گوناگون جامعه از خدمات کتابخانه بهره می‌گیرند و آموزش سوا اطلاعاتی به افراد جامعه برای زندگی بهتر کمک شایانی می‌نماید. لذا از دید یونسکو باید به حمایت از بررسی سوا اطلاعاتی در حوزه‌های کار، جامعه، آموزش و رفاه پرداخت (سبحانی شهر، ۱۳۹۰)

از آنجا که اطلاع رسانی و توسعه فرهنگی لازم و ملزوم هم‌اند و کتابخانه‌ها در این زمینه نقش بسزایی دارند، برای دسترسی آسان تمامی افراد جامعه به اطلاعات، باید این اطلاعات با هماهنگی میان نهاد کتابخانه‌های عمومی، کتابخانه‌های شهرداری و سایر کتابخانه‌های کشور در اختیار شهروندان قرار گیرد.

توسعه در لغت به معنای گسترش است و قابلیت فناوری اطلاعات را دارد؛ امروز در جامعه اطلاعاتی، توسعه قابلیت بکارگیری تمام روش‌های علمی در فعالیت هاست؛ و این وظیفه کتابداران است که به سوی تربیت فراشایستگان برای داشتن توسعه فرهنگی در جامعه اطلاعاتی گام بردارند.

ساندرس^۱ (۲۰۰۹) در پژوهشی با عنوان "آینده سواد اطلاعاتی در کتابخانه‌های دانشگاهی: مطالعه دلفی" به اهمیت سواد اطلاعاتی اشاره می‌کن و به این نتیجه رسیده است که با توجه به اهمیت سواد اطلاعاتی و نقش کتابداران در آینده، در این میان تعدادی از کتابداران دانشگاه مانع تحقق بخشیدن و رودر رو شدن با پیشرفت‌های تکنولوژی و دگرگونی‌های موثر، می‌باشند

سواد اطلاعاتی نظام آموزش‌های باز و راه دور

پیشرفت‌های حاصل شده در زمینه فناوری‌های اطلاعاتی امکانات مختلفی بویژه در رابطه با آموزش‌های راه دور را برای بشر به وجود آورده است. کشورهای

2. Saunders

جهانی شدن سواد اطلاعاتی

سواد اطلاعاتی در طول یک دهه گذشته تبدیل به یک مسئله جهانی شده است. در همه قاره‌ها کنفرانس‌های ملی در باره این موضوع برگزار می‌شود و آثار زیادی نیز منتشر می‌شود. لازم به ذکر است که ایفلا (فدراسیون بین‌المللی انجمن‌های کتابداری) بخش سواد اطلاعاتی را به منظور پرداختن به سواد اطلاعاتی در سطح جهانی ایجاد کرده است. بسیاری از برنامه‌های در کنفرانس‌های سالیانه ایفلا به سواد اطلاعاتی می‌پردازند. و میزان علاقه به این موضوع در حال افزایش است. (نیلی، ۱۳۸۹)

منابع

پریرخ، مهری (۱۳۸۶)، آموزش سواد اطلاعاتی، مفاهیم، روش‌ها و برنامه‌ها، تهران: کتابدار.

داور پناه، محمد رضا، قاسمی، علی حسین، سیامک، مرضیه (۱۳۸۷). سنجش سواد اطلاعاتی دانشجویان، تهران: دبیرش.

خالقی، نرگس؛ سیامک، مرضیه (۱۳۸۹) آموزش مهارت‌های سواد اطلاعاتی، تهران: کتابدار

سبحانی شهر، احسان (۱۳۹۰)، بررسی تاثیر مهارت‌های سواد اطلاعاتی بر خودکار آمدی دانشجویان علوم پزشکی، پایان نامه کارشناسی ارشد، مشهد: دانشگاه پیام نور

شریف مقدم، هادی (۱۳۸۳)، سواد اطلاعاتی و آموزش‌های باز و راه دور. مجموعه مقاله‌های آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی: در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی، مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی.

صیامیان، حسن، شهرابی، افسانه (۱۳۸۳)، ویژگی با سواد اطلاعاتی در قرن بیست یکم، بازیابی ۱۵ دی ۱۳۹۲ از

www.civilica.com/Paper-UEILLIC01-UEILLIC01_025.html

فتاحی، رحمت الله (۱۳۸۳)، سواد اطلاعاتی و بهسازی رفتار اطلاع یابی پژوهشگران ضرورت ادغام سواد اطلاعاتی در فرایند پژوهش و تولید دانش، مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی، بازیابی ۲۰ اسفند، ۱۳۹۱ از

http://www.civilica.com/Paper-UEILLIC01-UEILLIC01_008.html

قاسمی، علی حسین (۱۳۸۳)، ضرورت و چگونگی آموزش سواد اطلاعاتی در توسعه و تقویت آموزش عالی. مجموعه مقاله‌های

آموزش استفاده کنندگان و توسعه سواد اطلاعاتی: در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع رسانی، مشهد: سازمان کتابخانه‌ها، موزه‌ها و مرکز اسناد آستان قدس رضوی

علیمراد، سید محسن (۱۳۸۷)، سواد اطلاعاتی، بازیابی ۲۲ اسفند، ۱۳۹۱ از

<http://www.magiran.com/npview.asp?ID=1771691>
عماد خراسانی، نسرین دخت (۱۳۹۱)، خدمات عمومی

کتابخانه و شیوه‌های آن، تهران: کتابدار، ویرایش دوم
مؤمن زاده، پونه (۱۳۸۸)، مدل‌های سواد اطلاعاتی، بازیابی ۲۹ دی، ۱۳۹۲ از

<http://www.irangofteman.ir/maghaleh/29-ketabdari/24-1388-11-14-06-23-12.html>
مهرابی، مانوش (۱۳۸۸)، سواد اطلاعاتی، بازیابی ۲۶ دی، ۱۳۹۲

از

<http://ceel.sums.ac.ir/index.php?option=com>
متخبی، الهام (۱۳۹۱) توسعه سواد اطلاعاتی دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تربیت مدرس از طریق کاربرد پذیری وب سایت کتابخانه دانشگاه، پایان نامه کارشناسی ارشد، مشهد: دانشگاه پیام نور

میر محمدی، سید مجید (۱۳۸۹) مفهوم سواد اطلاعاتی، جامعه اطلاعاتی و نقش کتابداران در توسعه آن، بازیابی ۳ اسفند، ۱۳۹۱ از
<http://www.abhamews.ir/?type=1909>

نیلی، ترزا (۱۳۸۹)، سنجش سواد اطلاعاتی: با استفاده از ابزارها و تکالیف استاندارد، ترجمه علی اکبر خاصه، رحیم علیجانی، تهران: چاپار

هاشم زاده، محمد جواد، یاری، شیوا (۱۳۸۹)، توسعه سواد اطلاعاتی در آموزش عالی کشور: شناسایی عوامل مؤثر. فصلنامه کتاب، تهران: کتابخانه ملی جمهوری اسلامی، دوره بیست و یکم، شماره دوم، لاتین

Saunders, Laura (2009). The Future of Information of Literacy in Academic Libraries: A Delphi Study. Portal: Library and the Academy, 9(1):99-115
Christine Susan Bruce. "Workplace experiences of information literacy". International Journal of Information Management 19 (1999) 33-47. (مترجم حسن صیامیان)